

rogamus quatinus ambassiatores ipsos pro nostra et apostolice Sedis reverencia et ejusdem regis Castelle ac Legionis obtentu, grate recipias et apud ipsum regem Francie quod eos celeriter et favorabiliter expediat, des operam efficacem.

Datum ut supra.

In eodem modo, venerabili fratri Guidoni episcopo Eduensi.

Item, in eodem modo, venerabili fratri Hugoni episcopo Laudunensi.

Item, in eodem modo, mutatis mutandis, dilecto filio nobili viro Guillelmo Flote, domino de Revello, militi.

Item, in eodem modo, dilecto filio nobili viro Roberto de Lorriaco, militi, cambellano carissimi in Christo filii nostri Johannis regis Francie illustris.

Reg., 145, f° LXXXIV verso et LXXXV recto.

31

*Charles V promet d'observer le traité d'alliance conclu
avec Henri II.*

Paris, 6 avril 1369 (n. st.).

Karolus Dei gracia Francorum rex, universis presentes litteras inspecturis, salutem. Notum facimus quod ad perpetuam fraternitatis, confederacionis et amicie inter illustrem et magnificum principem Henricum eadem gracia regem Castelle et Legionis fratrem nostrum carissimum ex parte una et nos Karolum predictum ex parte altera initarum memoriam, et ut nonnullorum demencium more serpentis inficientis venenose terras, cornibus elatis et efrenato capite, discurrencium hinc inde insanie et furore (*sic*) nutu divino totaliter extirpatis, populus fidelis in tranquillitate (*sic*) vivat, dictusque rex Castelle et Legionis frater noster carissimus et nos vires corporis substanciam et subditos, nullo obviante contrario, contra infideles exponere valeamus, lige, confederaciones, pacta, fraternitates, amicie, convenciones et tractatus facte et facti sunt inter nos predictum karolum regem Francie ex una parte et dictum fratrem nostrum Henricum regem Castelle et Legionis ex altera que et qui secuntur.

Primo videlicet quod nos Karolus rex Francie predictus filiusque noster primogenitus natus aut nasciturus, regna, terre, patria et subditi nostri, sumus ex nunc et erimus de cetero una cum dicto Henrico rege Castelle et Legionis, fratre nostro carissimo filioque suo primogenito nato aut nascituro seu primo regni sui heredi, regnis, terris, patriis et subditis suis boni, veri, fideles, confederati et adherentes, amici tanquam nostro vero fratri naturali et germano, tali modo videlicet quod nos et filius noster primogenitus natus aut nasciturus, dampnum, vituperium, detrimentum aut dedecus dicti fratris nostri carissimi regis Castelle et Legionis filii primogeniti nati aut nascituri seu primi regni sui heredis, regnorum, terre, patrie et subditorum suorum non procurabimus ullo modo, nec cuicunque persone viventi cujuscunque status, conditionis, preeminencie aut dignitatis existat eciam si persona regalis fuerit aut alia que dicto fratri nostro carissimo regi Castelle et Legionis, filio primogenito nato aut nascituro seu primo regni sui heredi, regno, terre, patrie et subditis suis, guerram, dampnum, vituperium, detrimentum aut dedecus facere, perpetrare voluerit, voluerint aut inferre, consilium, auxilium prestabimus seu favorem. Quequidem lige, confederaciones, pacta, amicie, convenciones et tractatus supra et infra scripte et scripta durabunt quo ad vitam fratris nostri carissimi regis Castelle et Legionis, filii masculi primogeniti nati aut nascituri aut primi regni heredis suorum nostrique regis Francie filii primogeniti nati aut nascituri nostri predictorum et quamdiu ipsi et nos vitam duxerint sive duxerimus in humanis.

Item, predictum fratrem nostrum carissimum regem Castelle et Legionis, primogenitum natum aut nasciturum et primum regni sui heredem, regna, terras et subditos suos tam per mare quam per terram contra quascunque personas que possint vivere sive mori, cujuscunque status, condicionis, preeminencie aut dignitatis existant, eciam si persona regalis fuerit aut alia que dicto fratri nostro carissimo regi Castelle et Legionis, filio primogenito nato aut nascituro et primi regni sui heredi, regnis, terris, patriis et subditis suis guerram, dampnum, vituperium, detrimentum aut dedecus facere, perpetrare voluerint aut inferre, bona fide juvabimus et juvare tenebimur absque fraude, nosque et filius noster primogenitus natus aut nasciturus guerram dicti fratris nostri carissimi regis Castelle et Legionis, filii primogeniti nati aut nascituri aut primi regni heredis suorum motam vel que movebitur contra ipsos vel per ipsos, in nos et in personam nostram tanquam propriam nostram recipiemus et recipere tenebimur ac in regno et terris nostris tanquam

propriam nostram facere preconizari et jubere ; sic tamen quod si dictus frater noster carissimus rex Castelle et Legionis, primogenitus aut regni sui heres primus predicti sive alter eorundem nos aut primogenitum nostrum natum aut nasciturum requisierit seu per eos aut eorum alterum fuerimus de certo regni nostri et subditorum nostrorum armatorum numero ad opus guerre sue subvenire requisiti, nos, primogetus noster natus aut nasciturus hoc facere, ipsasque gentes ad servicium et juvamen fratris nostri carissimi regis Castelle et Legionis, filii primogeniti nati aut nascituri et primi regni heredis suorum predictorum, eorum tamen sumptibus et expensis, mittere teneamur.

Item, guerra nomine fratris nostri carissimi regis Castelle et Legionis filiique primogeniti nati aut nascituri seu primi regni sui heredis aut nostri nomine sive filii nostri primogeniti nati aut nascituri contra quemcunque incepta vel incipienda, nos et primogenitus noster seu primus heres regni nostri cum parte adversa, pactum, tractatum, accordum, treugam seu pacem facere, tractare, accordare seu firmare absque consensu et voluntate expressis dicti fratris nostri carissimi regis Castelle et Legionis aut in casu filii primogeniti nati aut nascituri seu primi regni heredis, non poterimus seu poterit quomodolibet aut inire.

Item, si contingat quod pro guerra per nos, primogenitum nostrum seu primum regni nostri heredem contra regem Anglie, principem Wallie aut ipsorum heredes et successores reges Anglie vel ipsorum aliquem, seu regnum, patriam et subditos ipsorum facienda, navigium habuerimus aut habeamus supra mare, in quoquidem facto navigii, Henricus rex Castelle frater noster predictus et ejus primogenitus, certis modo et condicionibus, tenentur nos juvare prout in ipsius fratris nostri ligis et confederacionibus nobiscum factis per eundem latius continetur ; volumus quod admiralli pro utraque parte in dicto facto navigii ordinandi et eorum quilibet de consensu, licencia et mandato expressis dicti fratris nostri carissimi regis Castelle et Legionis, primogeniti aut primi heredis nostrique primogeniti aut heredis primi nostri predictorum, juramentum solemne facient et prestabunt quod ipsi et eorum quilibet, utilitatem, comodum et honorem ambarum partium procurabunt et tam unius quam alterius communiter et divisim bona fide totaliter observabunt, factaque navium et galearum armata predicta, admiralli predicti guerram habeant facere in partibus et locis illis ac pro tanto tempore quibus pro ambarum partium comodo et utilitate eis magis videbitur faciendum, ita tamen quod quamdiu guerra habebitur

contra prefatos regem Anglie, principem Wallie heredesque ipsorum aut eorum alterius, naves et galee predictae habeant servire ad utilitatem illius guerre.

Item, volumus quod quamdiu dicti admiralli comitive navigabunt insimul, quicquid super inimicos tam in terra quam in mari acquisiverint, inter ipsos duos admirallos per medium dividetur equali porcione distribuendum, secundum morem et consuetudinem regnorum Francie et Castelle predictorum, excepto quod si per ipsos sic insimul navigantes comitive aut alias eciam per nos, gentes nostras vel nostri primogeniti aut heredis predicti patrie sive regni, aliquis de sanguine regali Anglie captus fuerit, ad arbitrium, ordinacionem et voluntatem nostram, primogeniti aut primi heredis regni nostrorum[erit]. Si vero Petrus, qui se olim regem Castelle nominavit, similiter quocumque modo in guerra predicta captus fuerit, dicti fratris nostri aut filii sui primogeniti nati aut nascituri captivus tenebitur, poterimusque et noster filius primogenitus vel primus heres super expedicione et deliberacione captivi de sanguine Anglie et dictus frater noster ejusque primogenitus de dicto Petro ordinare, prout cujuslibet parcium placuerit voluntati, absque eo quod nos in dicto Petro aut dictus frater noster ejusque primogenitus in illis de sanguine Anglie predictis possint sibi jus vel potestatem aliquam vindicare; quippe cum dicti admiralli non comitive sed particulatim navigabunt, quicquid eorum alter tam in mari quam in terra acquisiverit, exceptis captivis predictis, erit suum absque parte alteri admirallo facienda et hoc secundum consuetudinem regnorum Francie et Castelle prelibatam.

Item, castra, civitates, ville, fortalicia sive loca que et quas nos aut gentes nostre in regnis Castelle et Legionis et aliis regnis et terris dicti fratris nostri acquisiverint seu occupaverint, nos dicto fratri nostro carissimo regi Castelle, primogenito aut primo heredi sive suo certo nuncio aut mandato, nos et gentes nostre predictae et filius primogenitus noster libere dare et restituere tenebimur incontinenti, non expectato fine guerre aut alia dilacione quacunque. Supra quibus et eorum quolibet tam super guerra quam personis supradictis et omnibus aliis ad hoc neccessariis secundum guerre utilitatem et comodum dicti fratris nostri carissimi regis Castelle et Legionis, primogeniti nati aut nascituri sive primi regni sui heredis, regnorum, terrarum et subditorum suorum concernentibus, nos aut primogenitus noster relacioni simplici et assercionem per dictum fratrem nostrum carissimum regem Castelle aut primogenitum sive regni sui primum heredem sive litteris suis

super hoc aut suo certo nuncio ad hoc habenti specialem potestatem nobis aut primogenito nostro factis, absque alia probacione seu informacione quacunque per dictum fratrem nostrum carissimum aut primogenitum et primum heredem suos faciendis, fidem indubiam plenarie tenebimur et tenebitur ut promittimus adhibere, intimacioneque prout predicatur nobis facta, nos et primogenitus noster predictum fratrem nostrum carissimum, primogenitum et primum heredem, regna, terras et subditos suos secundum formam superius preinsertam, de facto tenebimur et tenebitur viriliter adjuvare.

Sane a ligis, confederacionibus, pactis, convencionibus et tractatibus predictis excipimus et excipi volumus personas sanctissimi in Christo patris romani Pontificis et apostolicam sanctam Sedem et illustrissimi principis Karoli Imperatoris semper augusti pronuncie viventis, necnon similiter regem Arragonum et filium suum primogenitum qui nunc sunt, dum tamen iidem rex Arragonum et filius suus primogenitus eorumve alter contra fratrem nostrum carissimum regem Castelle, primogenitum natum aut nasciturum sive regni sui heredem, regna, terras et subditos suos sive nos, primogenitum natum aut nasciturum, regnum, terras et subditos nostros, guerram, dampnum, vituperium aut dedecus sive detrimentum non faciant, inferant aut procurent, faciat, inferat aut procuret, sive fieri, inferri aut procurari faciant aut faciat per alium quovismodo vel cum facientibus fuerint alligati; quod si, quod absit, iidem rex Arragonum aut suus primogenitus contrarium facerent, cessabit predicta exceptio, et nos et primogenitus noster cum dicto fratre nostro carissimo rege Castelle et Legionis, primogenito et primo heredi erimus, prout sumus, unanimiter confederati contra regem Arragonum et suum primogenitum predictos.

Que omnia predicta et singula, nos Karolus predictus rex Francorum, sana et provisa deliberacione consilii super hoc prehabita, pro nobis, primogenito nato aut nascituro, regno, terris et subditis nostris, juramus in animam nostram super ymaginem et memoriam Domini nostri Jhesus Christi crucifixi Euvangeliaque sua sancta corporaliter tactam et tacta, promittimusque verbo regis, bona fide tenere et de puncto ad punctum, fraude et malo ingenio cessantibus, adimplere ac inviolabiliter observare, et hoc sub obligacione omnium bonorum nostrorum, heredum et successorum nostrorum futurorum, necnon sub pena perjurii quam rex potest incurrere tali casu, insuperque sub pena centum mille marcarum auri, in quibus obligacionibus et penis, nos dictus rex Francie regnum et omnia bona nostra, heredum et successorum nostrorum dicto fratri

nostro carissimo regi Castelle et Legionis ejusque primogenito nato aut nascituro applicanda tanquam pro judicato, condemnato et confesso, et in ipsas penas si contra predicta nos aut primogenitus noster facerimus aut fecerit, confitemur nos et nostrum primogenitum ac judicamus incurrisse et tam de jure quam de facto totaliter incidisse, et nos ipsos, primogenitum, heredes et successores nostros, regnum et bona nostra heredum et successorum nostrorum presentia et futura pro premissis firmiter adimplendum, supposuimus ac supponimus coercioni et compulsioni camere Sedis apostolice, volumusque et consentimus quod ad majorem firmitatem predictorum omnium et singulorum litteras apostolicas et publicas super ipsis forciores et meliores dicto sapientum, forma non mutata, nos et dictus primogenitus noster natus aut nasciturus dicto fratri nostro carissimo regi Castelle et Legionis, filio primogenito nato aut nascituro sive primo regni heredi suis facere et concedere teneamur et eciam teneantur quociens per dictum regem Castelle fratrem nostrum carissimum sive primogenitum aut primum regni heredem suos, nos aut primogenitus noster fuerimus aut fuerit requisiti seu eciam requisitus.

In quorum omnium et singulorum predictorum testimonium, presentes nostras litteras magni nostri sigilli fecimus appensione communiri.

Datum Parisius, die sexta aprilis, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo nono et regni nostri sexto.

(*Sur le repli*): Duplicata, per regem in suo consilio.

T. Hocie.

(Scellé sur double queue de parchemin)
Archives Nat., J 603, n° 59 bis.

32

Grégoire XI annonce à Charles V l'arrivée de trois ambassadeurs castillans.

Avignon, 13 juin 1371.

Carissimo in Christo filio Karolo regi Francorum illustri, salutem, etc.....

Venerabilem fratrem nostrum Johannem episcopum Pacensem, cancellarium majorem et dilectos filios nobiles viros Johannem